

The integrative structure and structural-content components of the development of organizational-management competencies of master's students in socio-cultural activities

Gulsanam KHASANOVA¹

University of Journalism and Mass Communications of Uzbekistan

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2023
Received in revised form
15 September 2023
Accepted 25 September 2023
Available online
15 October 2023

Keywords:

competence,
organizational-management
competence,
professional-personal,
motivational,
communicative,
information-communicative

ABSTRACT

Today, the continuous evolution of techniques and technology and the speedy updates of knowledge necessitate that Master's students possess the capacity to adjust to modern conditions and pursue novel knowledge. The article discloses the components, essence, and content of the notion of organizational management competence while emphasizing the techniques by which these can be fostered in Master's students. The cognitive, functional, professional-personal, motivational, communicative, and information-communicative components of organizational management competence among master's students were analyzed.

2181-1415/© 2023 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol4-iss8/S-pp53-62>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Ijtimoiy-madaniy faoliyatda magistratura talabalarining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirishning integrativ tuzilmasi va tarkibiy-mazmuniy komponentlari

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

kompetentlik,
tashkiliy-boshqaruv
kompetensiyasi,
kasbiy-shaxsiy,
motivatsion,
kommunikativ,
axborot-kommunikativ

Hozirgi kunda texnika va texnologiyaning kun sayin rivojlanib borishi, bilimlarning tezlik bilan yangilanishi magistratura talabalaridan zamonaviy sharoitlarga moslashish ko'nikmasiga ega bo'lish hamda yangi bilimlarga intilishni talab etadi. Mazkur maqolada muallif tomonidan tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi tushunchasining mohiyati va mazmuni, uning tarkibiy qismlari ochib berilgan, ularning

¹ PhD, Docent, University of Journalism and Mass Communications of Uzbekistan, Tashkent, Uzbekistan.
e-mail: g.xasanova@mail.ru

magistratura talabalarida shakllanish yo'llari yoritilgan. Shuningdek, magistratura talabalari tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasining kognitiv, funksional, kasbiy-shaxsiy, motivatsion, kommunikativ va axborot-kommunikativ komponentlari tahlil qilingan.

Интегративная структура и структурно-содержательные компоненты развития организационно-управленческих компетенций магистрантов в социокультурной деятельности

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

компетентность, организационно-управленческая компетентность, профессионально-личностная, мотивационная, коммуникативная, информационно-коммуникативная

Сегодня ежедневное развитие техники и технологий, быстрое обновление знаний требуют от магистрантов умения адаптироваться к современным условиям и стремиться к новым знаниям.

Статья раскрывает сущность и содержание понятия организационно-управленческой компетентности, а также её ключевые компоненты. В материале освещены пути формирования данной компетентности у магистрантов. Особое внимание уделено анализу когнитивной, функциональной, профессионально-личностной, мотивационной, коммуникативной и информационно-коммуникативной компоненте организационно-управленческой компетентности будущих магистров.

KIRISH

Jahonda ta'lim jarayonini, oliy ta'limning o'quv reja va dasturlarini yangi pedagogik texnologiyalar va o'qitish usullarini keng joriy etish, magistratura ilmiy-ta'lim jarayonini sifat jihatidan yangilash va zamonaviy tashkiliy shakllarni joriy etish asosida yanada takomillashtirish asosiy va bosh maqsad bo'lib qolmoqda. Shu bilan birga, yoshlarga pedagogik ta'sir ko'rsatishning eng muhim yo'nalishi tashkilotchilik va boshqaruv kompetensiyalari va malakalarini shakllantirish hisoblanadi. 2030-yilgacha mo'ljallangan Birlashgan Millatlar Tashkiloti "Barqaror taraqqiyot dasturi"ning inklyuziv, adolatli va sifatli ta'limni ta'minlash va hayot davomida ta'lim olishni rag'batlantirishga qaratilgan maqsadlari ijtimoiy-madaniy faoliyat asosida magistratura talabalarining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirishda yangi yondashuvlarni takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Mamlakatimizda zamonaviy talablar asosida oliy ta'lim sifatini oshirish, jumladan magistratura tizimini shakllantirish va rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ta'lim sohasida amalga oshirilgan keng qamrovli islohotlar natijasida magistraturaning huquqiy-me'yoriy, ilmiy-metodik va moddiy-texnik ta'minoti mustahkamlandi, magistratura mutaxassisliklarining Davlat ta'lim standartlari ishlab chiqildi, o'quv jarayoniga zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalari tatbiq qilindi. Shu bilan bir qatorda, magistratura talabalarining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish zarurati ko'zga tashlanmoqda. O'zbekiston Respublikasini yanada

rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida "ta'lim va o'qitish sifatini baholashning xalqaro standartlarini joriy etish asosida oliy ta'lim muassasalari faoliyatining sifati hamda samaradorligini oshirish" [1] vazifasi belgilanib, bu borada bugungi kunda ijtimoiy-madaniy faoliyatda magistratura talabalarining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish dolzarb ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

So'nggi o'n yilda kompetentlik va kompetensiyalarni shakllantirishga e'tiborning kuchayishi nafaqat bilim va ko'nikmalarga, balki shaxsiy fazilatlariga ega bo'lgan talablarning kuchayishi natijasidir, bu esa kompetensiyaga asoslangan yondashuvni shaxsning bilimini tavsiflash uchun konsepsiya va tizimli tushunchaning o'ziga xos turi sifatida ustuvorligini ta'kidlaydi [13].

Tadqiqot muammolari yuzasidan olib borilgan tahlillar quyidagi xulosalar chiqarishga imkon beradi:

- kompetensiya – malakali mutaxassisni shakllantiruvchi asosiy xususiyat (sifat), kompetentlik esa mutaxassisning amaliy faoliyatga tayyorgarligining o'ziga xos xususiyati (N.L.Goncharova) [6];

- "kompetensiya" va "kompetentlik" "...ko'p komponentli, ya'ni, bilim, shaxsiy va faoliyat jihatlarini o'z ichiga olgan ..."

- "... tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi kasbiy kompetensiyaning bir qismi bo'lganligi sababli, ishlab chiqarish faoliyatida namoyon bo'ladi, uni shakllantirish va rivojlantirish jarayoni menejerning butun hayoti davomida sodir bo'ladi va shaxsni rivojlantirishning umumiy maqsadi bilan bog'liq ..." [5].

Bizning tadqiqotimiz uchun "kasbiy kompetensiya" tushunchasini aniqlashtirish kerak.

Kasbiy kompetensiya tarkibida ko'plab mualliflar tashkiliy va boshqaruv kompetensiyasini ajratib ko'rsatadi. Demak, A.A.Gorbachev, M.A.Manvelyan, V.V.Ivanovlar tashkiliy-boshqaruv malakasi kasbiy faoliyatda topiladi va boshqaruvchining butun hayoti davomida shakllanadi, O.S. Krakovskaya va L.L.Nikitina - boshqaruv funksiyalarini amalga oshirish uchun bilim, malaka va ko'nikmalar to'plami deb ta'kidlaydilar [12].

Universitetda magistratura talabalarining tashkilotchilik va boshqaruv qobiliyatlarini shakllantirish jarayonida o'qituvchi zimmasiga katta mas'uliyat yuklanadi. Har bir talabaning shaxsiyati qobiliyatlarni shakllantirish jarayonida o'zgarishlarga duchor bo'lganligi sababli, o'qituvchi tashkiliy va boshqaruv qobiliyatlarini shakllantirish jarayonida shaxsiyat neoplazmalarining paydo bo'lish jarayonini kuzatishi kerak. Bugungi kunga qadar oliy o'quv yurtlarida ijtimoiy-madaniy faoliyat bo'yicha magistrant tayyorlash bo'yicha ma'lum tajriba to'plangan va bunday tajriba umumlashtirish va ishda foydalanishga loyiqdir.

Tadqiqotchilarning fikricha, tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasini shakllantirishda "...bu imijga mos kelish uchun xodim o'z faoliyatining (natijalari, harakatlari) qanday xususiyatlari ekanligini tushunishi kerak. Va bu tushunchani hisobga olgan holda, faoliyatni aynan shu talablarga muvofiq qurish kerak, shunda ularga ustuvorlik beriladi ..." [12].

V.A.Belikov ta'kidlaganidek, talabalar o'rtasida shakllangan tashkiliy-boshqaruv kompetensiyalari strukturasini bildirgan holda, tuzilma "...aniq va mantiqiy bo'lishi kerakki, bo'lajak mutaxassis oliy o'quv yurtida nazariy bilim olayotgan bo'lsa, o'z oldiga qo'yilgan vazifalarni o'z oldiga qo'ygan masalalarga asoslangan holda hal qila oladi ..." [3]

B.I.Kanayev har bir kompetensiyani har qanday ta'lim jarayoni mazmunining asoslarini tavsiflovchi elementar tarkibi nuqtai nazaridan ko'rib chiqishni taklif qiladi: jamiyat tomonidan olingan bilimlar, faoliyatning ma'lum usullari, imkoniyatlar, ushbu kompetensiya doirasidagi ijodkorlik, dunyo bilan bir xil chegaralardagi munosabatlar tajribasi nuqtai nazaridan [9]. K.A.Bajenova Yu.V.Krichevskiy, L.V.Lvov, O.V.Perevozova va A.I.Tayurskiylarning [11] fikricha, tashkiliy va boshqaruv kompetensiyalari tashkiliy-boshqaruv qobiliyatlari bilan shakllanadi.

Shunday qilib, tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi - o'z-o'zini tashkil etish jarayonida namoyon bo'ladigan, tashkiliy, boshqaruv bilimlari va ko'nikmalari, qadriyat yo'nalishlari asosida tashkil etish va boshqarishda kasbiy vazifalarni bajarish istagi va qobiliyatini aks ettiruvchi ajralmas shaxsiy xususiyatdir.

Tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasining tarkibiy tuzilishini tavsiflovchi zamonaviy yondashuvlar va bir qator mualliflarning ishlarini o'rganish natijasida biz magistrantning ma'lum bir kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirish jarayoni ta'lim tashkilotining o'ziga xos xususiyatlarini va bitiruvchining keyingi kasbiy faoliyatini hisobga olgan holda belgilanadigan kompetensiyalar to'plami quyidagi usullardan foydalanish orqali amalga oshiriladi, degan xulosaga keldik.

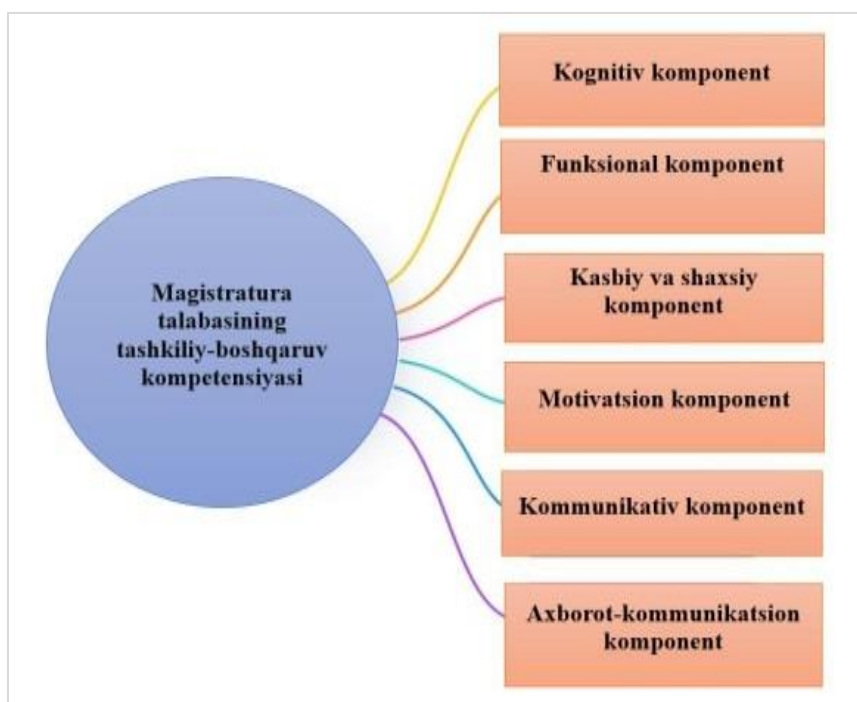
Magistratura talabasining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi deganda biz tizimli psixologik va shaxsiy xususiyat sifatida tushunamiz, shu jumladan quyidagi asosiy komponentlar: kognitiv, motivatsion, faollik, dizayn-tadqiqot va shaxsiy, unga tashkiliy va boshqaruv ishlarini samarali bajarishini ta'minlash uchun mo'ljallangan yuqori texnologiyali ishlab chiqarish texnologiyalarini joriy etish jarayonida boshqaruv funksiyalari [7].

Innovatsion texnologiyalarni rivojlantirishning zamonaviy sharoitida uzluksiz va ishonchli boshqaruv muammosi ayniqsa dolzarbdur. Bu birinchi navbatda magistratura talabalarining kasbiy tayyorgarlik jarayonida tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasini shakllantirishni taqozo etadi. O'z navbatida, ushbu kompetensiyani rivojlantirish zarur pedagogik shart-sharoitlarni yaratish bilan ta'minlanadi [7]. Pedagogik shartlarning ushbu majmuasi o'sha shartlarni ifodalaydi, ularning ta'minlanishi uning tarkibiy qismlarini muvaffaqiyatli targ'ib qilishga olib keladi.

Biz uchun E.V.Savenkova tomonidan taklif etilgan magistratura dasturlarini amalga oshirishda talabaning tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi strukturasini tahlil qilish eng maqbuldir.

Ushbu tuzilma ma'lum tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi: motivatsion-shaxsiy (motivatsion yo'nalish), kognitiv (bilimda qayd etilgan tajriba), operativ-faollik (standart va nostandart vaziyatlarda faoliyat usullariga ega bo'lish ko'nikmalari) va kommunikativ, ruxsat beruvchi, talabalarining kasbiy faoliyatning muayyan turiga oid masalalarni yechishdagi mavjud tajribasini hisobga olish, o'quv jarayonida olgan bilim, ko'nikma va malakalarini amaliyotda muvaffaqiyatli qo'llash.

Natijada, magistrantning tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi tarkibida biz kognitiv, funksional, kasbiy va shaxsiy, motivatsion, kommunikativ va axborot-kommunikatsiya komponentlarini aniqladik (1-rasm).

1- rasm. Magistratura talabasining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasining tuzilishi

Magistratura talabasining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasining ushbu tarkibiy qismlarining tegishli mazmuni 1-jadvalda keltirilgan.

1-Jadval
Magistratura talabasining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi tarkibiy qismlarining mazmuni

Magistratura talabasining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi komponentlari	Magistratura talabasining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi komponentlari mazmuni
<i>Kognitiv komponent</i> - bilimlarda qayd etilgan tashkiliy-boshqaruv faoliyatidagi tajriba	Boshqaruvning uslubiy asoslarini bilish va boshqaruv organlari ishini tashkil etish. Tashkiliy-boshqaruv faoliyatini rejalashtirish, tashkil etish va amalga oshirish xususiyatlari haqida bilim.
<i>Funksional komponent</i> - ta'lim jarayonida mavjud bo'lgan tashkiliy-boshqaruv usullarini (uskunalar, operatsiyalar va harakatlar tartibi to'plami) amalga oshirish tajribasi, olingan yoki rivojlangan qobiliyat va ko'nikmalarni hisobga olgan holda faoliyat	Oqilona qabul qilishni ta'minlaydigan ko'nikmalar va qobiliyatlar boshqaruv qarorlari va boshqaruv organlarining tashkiliy-boshqaruv jarayonida samarali ishini tashkil etish tadbirlari. Rejalashtirish, tashkil etishni ta'minlaydigan ko'nikmalar va qobiliyatlar, turli sharoitlarda tashkiliy va boshqaruv faoliyatini amalga oshirish va nazorat qilish
<i>Kasbiy va shaxsiy komponent</i> - bu tashkiliy-boshqaruv faoliyati bilan shaxsiy munosabatlar tajribasi (ichki tajriba, tushunish, mulohaza yuritish)	Tashkiliy-boshqaruv faoliyatining samaradorligiga ta'sir qiluvchi professional muhim fazilatlar (tashkiliy, kuchli irodali, kommunikativ va ijodiy). O'z-o'zini takomillashtirish, kasbiy va shaxsiy rivojlanish usullariga ega bo'lish

<i>Motivatsion komponent - tashkiliy-boshqaruv faoliyatiga motivatsion munosabat tajribasi (ma'lum bir natijaga erishishni rag'batlantiradigan ichki motivlar va munosabatlarning kuchi, barqarorligi va tabiati)</i>	Umumiy qabul qilingan tegishli va barqaror motivatsion munosabatlar to'plami: tashkiliy va boshqaruv faoliyatini amalga oshirish uchun motivatsiya va menejer sifatida o'quv jarayonida o'zini-o'zi rivojlantirish uchun motivatsiya (tashkiliy-boshqaruvni kompetensiyalarni rivojlantirish).
<i>Kommunikativ komponent - tashkiliy-boshqaruv faoliyatida kommunikativ munosabatlarni amalga oshirish tajribasi</i>	Tashkiliy va boshqaruv faoliyati doirasida samarali kommunikativ munosabatlarni o'rnatish uchun zarur bo'lgan bilimlar, malaka va ko'nikmalar, konstruktiv xatti-harakatlar modellari va ssenariylari, qadriyatlari, shuningdek, kommunikativ fazilatlar va shaxslararo o'zaro ta'sir tajribasi.
<i>Axborot-kommunikatsiya komponenti - zamonaviy axborot muhiti sharoitida axborotning o'zaro ta'siri tajribasi, shuningdek, tashkiliy-boshqaruv faoliyatida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish</i>	Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasidagi nazariy bilim va ko'nikmalar. Axborot resurslarini tahlil qilish, shuningdek, axborot va kommunikatsiya texnologiyalardan foydalangan holda tashkiliy va boshqaruv faoliyatini amalga oshirish bo'yicha amaliy ko'nikma va malakalar.

Avvalo, tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi tarkibida aniqlangan kognitiv komponent magistratura talabasining tashkiliy-boshqaruv faoliyati tajribasini hisobga olgan holda, ma'lum bir sohada o'quv jarayonida olingan bilimlarni amaliyotda muvaffaqiyatli amalga oshirishga imkon beradi.

Funksional komponenti magistratura talabasi uchun kasbiy jihatdan muhim bo'lgan hamda kasbiy faoliyat jarayonida ham, o'quv jarayonida ham egallagan (rivojlanayotgan) ma'lum tashkiliy-boshqaruv ko'nikmalarini o'z ichiga oladi, ularga ongli va mustaqil ravishda ongli ravishda boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonini beradi.

Kasbiy va shaxsiy komponent magistrantning kelajakdagi kasbiy faoliyatining sifat xususiyatlariga ta'sir qiluvchi ma'lum kasbiy muhim fazilatlar to'plamini o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, magistrantning kasbiy muhim fazilatlarini uning kasbiy faoliyatini amalga oshirish jarayonida ham, kasbiy ta'lim jarayonida ham shakllanadi (rivojlanadi).

Menejment yo'nalishi bo'yicha magistratura talabasining kasbiy faoliyatining ajralib turadigan xususiyatlaridan biri uning tashkiliy va boshqaruv faoliyatini amalga oshirish bilan ajralmas bog'liqligi bo'lganligi sababli, bu borada uning kasbiy muhim fazilatlarini tarkibi subordinatsiyani boshqarish qobiliyatini ta'minlashi kerak bo'linmalar, shuningdek, har qanday vaziyatda asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilish [14].

Ushbu sohada olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlili magistratura talabasining tashkiliy-boshqaruv faoliyatini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan ma'lum bir psixologik va fiziologik kasbiy muhim fazilatlarini aniqlash imkonini berdi.

Bularga, bizning fikrimizcha, quyidagilar kiradi:

- maqsadlilik
- qat'iyatlilik
- jamoada yetakchilik
- xushmuomalalik
- tanqidiy fikrlash

- nostandart vaziyatlarda ongli qarorlar qabul qilish qobiliyati
- o'z-o'zini aks ettirish qobiliyati
- jiddiy jismoniy va ruhiy stress sharoitida harakat qilish qobiliyati va boshqalar.

Shunday qilib, kasbiy va shaxsiy komponent magistratura talabasining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasining kasbiy muhim fazilatlarini (tashkiliy, irodali, kommunikativ va ijodiy) shakllantirish (rivojlantirish) darajasi bilan tavsiflanadi. Kasbiy va shaxsiy komponentda kompetensiyani rivojlantirishning adekvatligi ko'rsatkichi ularning tashkiliy va boshqaruv faoliyatida sifatli namoyon bo'lishidir.

Motivatsion komponent, bizning fikrimizcha, magistratura talabasining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasining muhim tarkibiy qismi bo'lib, umumiy qabul qilingan, tegishli va barqaror motivatsion munosabatlar to'plamini birlashtiradi: tashkiliy va boshqaruv faoliyatini amalga oshirish uchun motivatsiya va o'quv jarayonida menejer sifatida o'z-o'zini rivojlantirish uchun motivatsiya (tashkiliy va boshqaruv malakasini rivojlantirish).

Umuman olganda, u magistrantni tashkiliy-boshqaruv faoliyatida muayyan natijaga erishishga undaydigan ichki motivlar va munosabatlarning barqarorligi va xarakterini belgilaydi.

Shunday qilib, magistrantning tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasining motivatsion komponenti kasbiy faoliyatda muvaffaqiyatga erishishga qaratilgan shaxsiy motivatsiyaning rivojlanish darajasi bilan belgilanadi. Magistratura talabasining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasining motivatsion komponentini rivojlantirish ularning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish imkoniyatlari va istagi bilan belgilanadi.

Shuni ham ta'kidlash kerakki, tashkiliy va boshqaruv faoliyatini amalga oshirish hozirgi vaqtda ayniqsa dolzarb bo'lgan zaruriy darajadagi aloqani shakllantirmasdan (rivojlantirmasdan) mumkin emas. Shuning uchun menejering tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi tarkibida uni shakllantirish va rivojlantirish uchun yetarli kuch sarflashni talab qiladigan kommunikativ komponentni ajratib ko'rsatish kerak.

Magistratura talabasining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasining kommunikativ komponenti bizda tashkiliy va boshqaruv faoliyati doirasida samarali kommunikativ munosabatlarni o'rnatish uchun zarur bo'lgan bilimlar, ko'nikmalar, konstruktiv xatti-harakatlar modellari va ssenariylari, qadriyatlari, shuningdek, kommunikativ fazilatlar va shaxslararo o'zaro ta'sir tajribasining sintezi sifatida tushuniladi.

Bundan tashqari, tashkiliy va boshqaruv turdagi muammolarni hal qilish uchun magistrant quyidagi kommunikativ fazilatlarga ega bo'lishi kerak [4]:

1) kasbiy fazilatlar: kommunikativ faoliyatni mustaqil ravishda amalga oshirish, kommunikativ faoliyat jarayoniga ijobiy hissiy munosabat, o'z nuqtai nazarini oqilona va malakali himoya qilish qobiliyati, maqsadga muvofiqlik, prinsiplarga rioya qilish, rostgo'ylik;

2) hissiy-irodaviy fazilatlar: o'rtacha qat'iyatlilik, so'z bilan ishontirish, shaxsiy namuna, xayrixohlik, yetarlicha talabchanlik, zaruriy o'zini tuta bilish, xolislik;

3) umumiy kommunikativ fazilatlar: xushmuomalalik, ijtimoiy faollik, qarorlar va harakatlarda tashabbuskorlik, yetarli ma'lumot mazmuni, o'ziga ishonch, topqirlik, qat'iyatlilik, jamoada ishlash qobiliyati, oqilona o'zini-o'zi tanqid qilish;

4) odamlarga munosabat: halollik, ochiqlik, mas'uliyat, odoblilik, adolatlilik, xushmuomalalik, yaxshi niyat, ishonch, e'tibor, hurmat;

5) nevropsixik barqarorlik: muvozanat, chidamlilik, sezgirlik, dinamizm.

Shunday qilib, magistrantning tashkiliy va boshqaruv faoliyatining muvaffaqiyati ko'p jihatdan kasbiy vazifalarni bajarish jarayonida yuzaga keladigan hissiy va qadriyat munosabatlarini o'rnatish ko'nikma va malakalariga bog'liq bo'ladi.

Shuni ham ta'kidlash kerakki, hozirgi vaqtda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) takomillashtirilishini hisobga olgan holda, umuman jamiyat hayotining asosiy sohalarini, xususan, ta'lim tizimini axborotlashtirish masalasi ancha dolzarb bo'lib bormoqda. Axborot va telekommunikatsiya texnologiyalari deganda komputer texnologiyalari va telekommunikatsiya vositalaridan foydalangan holda amalga oshiriladigan axborot jarayonlari va axborot bilan ishlash usullari tushuniladi.

Shu munosabat bilan magistratura talabalarida zamonaviy AKTdan foydalanish ko'nikma va malakalarini shakllantirish (rivojlantirish) jarayoni alohida dolzarblik kasb etadi. Shu sababli, magistratura talabasining tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi tarkibida biz axborot-kommunikatsiya komponentini ajratib ko'rsatishimiz mumkin.

Biz magistrantning tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasining axborot-kommunikatsiya komponentini zamonaviy axborot muhiti (qidirish, to'plash, tahlil qilish, tizimlashtirish, tarjima qilish va boshqalar) sharoitida faol axborot bilan o'zaro ta'sir qilish (bilimlari, malakalari va ko'nikmalarining sintezi), shuningdek, kasbiy faoliyatning turli muammolarini hal qilishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish sifatida tushunamiz.

Magistrantning tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasining axborot-kommunikatsiya komponenti ikkita komponentning mavjudligini nazarda tutadi: axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida ma'lum bir nazariy bilimlar to'plamiga ega bo'lishni nazarda tutuvchi bilim va amaliy faoliyat mavjudligini nazarda tutuvchi faoliyat, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda tashkiliy va boshqaruv faoliyatini amalga oshirish ko'nikmalari [2].

Shunday qilib, taqdim etilgan komponentlar magistrantning o'z kasbiy faoliyatini mustaqil tashkil etish, asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilish, bo'ysunuvchi mansabdor shaxslarning samarali ishlashi uchun sharoit yaratish, tashkiliy va boshqaruv bilimlari, ko'nikmalari tizimidan malakali foydalanish qobiliyati, o'quv jarayonida shakllangan qobiliyatlar, shuningdek, o'z maqsadlariga erishish doirasida shaxsiy fazilatlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish va tayyorgarligida namoyon bo'ladi.

Tarkibiy qismlarning tahlilini hisobga olgan holda tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi magistrantning ajralmas kasbiy va shaxsiy sifati sifatida qaralishi mumkin, bu uning o'zini-o'zi anglashida namoyon bo'ladi va o'z kasbiy faoliyatini mustaqil ravishda tashkil etish qobiliyati va istagini, tashkiliy-boshqaruv tipidagi muammolarni samarali hal etish va mavjud tashkiliy-boshqaruv bilimlari, malakalari va shaxsiy fazilatlari tizimini hisobga olgan holda asosli boshqaruv qarorlarini qabul qilishni tavsiflaydi.

XULOSA

Magistrantning tashkiliy-boshqaruv kompetensiyasi tuzilmasida aniqlangan komponentlar ta'lim yo'nalishlari bo'yicha turli kompetensiyalarni o'zaro bog'lash, shuningdek, har bir tarkibiy qismning rivojlanish shakllarini shakllantirish doirasida aniqlash imkonini beradi, bitiruvchining kompetensiya modeli, bu pirovard natijada umuman tashkiliy va boshqaruv malakasini rivojlantirishga yordam beradi.

Mutaxassis tashkiliy-boshqaruv faoliyatini, ilmiy-tahliliy, ilmiy-pedagogik masalalarni hal qilish uchun asosiy kompetensiyalarga ega bo'lishi kerak. Maxsus

kompetensiyalarni shakllantirish ushbu soha uchun muayyan mehnat ob'yektlari va predmetlari uchun mutaxassislarni tayyorlashni ta'minlaydi.

Yuqorida aytilganlarga asoslanib, shuni ta'kidlaymizki, oliy o'quv yurtida magistrantni kasbiy tayyorlash jarayoni - bu nazariy jihatdan maqsadli o'qitish, kasbiy bilim, ko'nikmalarni shakllantirish va ularni rivojlantirish, shaxsiy tajriba bilan amaliyotga yo'naltirilgan mashg'ulotlar orqali mustahkamlash talaba bilimini boyitadi.

Shunday qilib, universitet ta'limi talabalarni o'quv jarayonining haqiqiy sub'yekti bo'lishga undashga asoslangan bo'lishi kerak, chunki faqat shaxsiy ish talabaning raqobatbardosh, yuqori malakali mutaxassisga aylanishiga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar Strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-son Farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017-y., 6-son, 70-modda.

2. Абыкенова, Д. Б., & Асаинова, А. Ж. (2017). Проблема формирования информационно-коммуникационной компетентности магистранта как будущего научно-педагогического работника: опыт Казахстана. Science for Education Today, 7(1), 34-48.

3. Абыкенова, Д. Б., & Асаинова, А. Ж. (2017). Проблема формирования информационно-коммуникационной компетентности магистранта как будущего научно-педагогического работника: опыт Казахстана. Science for Education Today, 7(1), 34-48.

4. Абыкенова, Д. Б., & Асаинова, А. Ж. (2017). Проблема формирования информационно-коммуникационной компетентности магистранта как будущего научно-педагогического работника: опыт Казахстана. Science for Education Today, 7(1), 34-48.

5. Горбачев, А. А., Манвелян, М. А., & Иванов, В. В. (2015). Педагогические условия формирования организационно-управленческих компетенций у студентов в вузе. Культурная жизнь Юга России, (2), 36-39.

6. Сахарова, Н. С. (1999). Категории «Компетентность» и компетенция в современной образовательной парадигме. Вестник Оренбургского государственного университета, (3), 51-58.

7. Ильмушкин, Г. М., & Нечаева, Н. Ю. (2018). Педагогические условия формирования организационно-управленческой компетентности будущих специалистов атомной отрасли. Современные наукоемкие технологии, (12-1), 193-198.

8. Ильмушкин, Г. М., & Нечаева, Н. Ю. (2019). Критерии и уровни сформированности организационно-управленческой компетентности будущих специалистов атомной отрасли. Современные наукоемкие технологии, (3), 100-106.

9. Канаев, Б. И. (2003). Педагогический анализ результата образовательного процесса: практико-ориентированная монография. Москва-Тольятти: ИИО РАО.

10. Краковская, О. С. (2015). Формирование организационно-управленческой компетенции бакалавров лингвистики (Doctoral dissertation, Балт. федер. ун-т им. Иммануила Канта).

11. Кричевский, В. Ю. (2001). Управление – деятельность профессиональная. СПб.: СПбГУПМ.
12. Никитина, Л., Шагеева, Ф., & Иванов, В. (2006). Технология формирования профессиональной компетентности. Высшее образование в России, (9), 125-127.
13. Смородинова, М. В. (2015). Формирование предметных компетенций учащихся основного общего образования (Doctoral dissertation, МВ Смородинова).
14. Шумилин, В. С., Печников, А. Н., & Сизов, Д. С. (2020). Особенности формирования профессиональной компетентности слушателя магистратуры высшего военного учебного заведения в соответствии с требованиями федеральных государственных образовательных стандартов нового поколения. Вестник Военной академии материально-технического обеспечения им. генерала армии АВ Хрулева, (3), 28-34.
15. Khasanova, G. (2023). Essence and Components of The Concept of Organizational and Management Skills of Master's Students. European Journal of Pedagogical Initiatives and Educational Practices, 1(2), 217-222.
16. Khasanova, G. (2023). Scientific Evidence and Their Role in Pedagogical Research. European Journal of Pedagogical Initiatives and Educational Practices, 1(2), 59-64.
17. Spencer, L. M., & Spencer, P. S. M. (2008). Competence at Work models for superior performance. John Wiley & Sons.